

Grzegorz Tutak

TROSKA KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO O UCHODźCÓW W KONTEKŚCIE WOJNY W UKRAINIE

WPROWADZENIE

Dzień 24 lutego 2022 r. to początek zbrojnej napaści Federacji Rosyjskiej na niepodległą Ukrainę. Wydarzenie to zmieniło sytuację geopolityczną w regionie, zaburzyło porządek, który wypracowywano przez szereg lat po II wojnie światowej. Choć konflikt pomiędzy oboma państwami trwa od 2014 r., kiedy to dokonano aneksji Krymu, to dopiero działania zapoczątkowane w 2022 r. wpłynęły istotnie na stabilność bezpieczeństwa w regionie. Neoimperialne ambicje prezydenta Federacji Rosyjskiej Władimira Putina stały się początkiem nowej rzeczywistości, której w Europie nie widziano od czasów II wojny światowej. Trwająca wojna w Ukrainie pociąga za sobą nie tylko straty materialne, ale przede wszystkim ofiary w ludziach. „Specjalna operacja wojskowa” w Ukrainie, jak nazywa ją prezydent W. Putin, zmusiła miliony Ukraińców do ucieczki z własnego domu w poszukiwaniu bezpieczeństwa i schronienia. Od samego początku wojny na Ukrainie do końca października 2022 r. tylko po stronie rosyjskiej życie straciło ponad 70 tys. Rosjan [Czermiński 2022]. Z kolei straty wojskowe po stronie Ukrainy nie są publikowane ze względów strategicznych. Warto jednak w tym miejscu nawiązać do danych szacunkowych, które prowadzi Biuro Wysokiego Komisarza ds. Uchodźców (UNHCR). Z opublikowanych

DR GRZEGORZ TUTAK – Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II; adres do korespondencji: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Polska; e-mail: grzegorz.tutak@kul.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4705-0446>

danych wynika, że ponad 7 milionów Ukraińców musiało zostać wewnętrznie przesiedlonych¹. Co więcej, następstwem działań wojennych na terenie Ukrainy są nie tylko wewnętrzne przesiedlenia, ale także ucieczka poza granice ojczyzny. Naturalnym kierunkiem ucieczki stają się państwa ościennie, w tym Polska. Choć państwo polskie od kilkunastu lat jest kierunkiem docelowym imigracji zarobkowej obywateli Ukrainy, obecnie także stało się ono zapleczem humanitarnym dla wielu Ukraińców. Straż Graniczna w komunikacie podanym 6 listopada 2022 r. wskazała, że od 24 lutego do dnia komunikatu z Ukrainy do Polski odprawiono ponad 7,5 mln osób, z kolei na kierunku z Polski do Ukrainy funkcjonariusze odprawili ponad 5,7 mln osób². Według szacunków UNHCR prawie 1,5 miliona obywateli Ukrainy zarejestrowało się w celu uzyskania ochrony tymczasowej³. Przedstawione statystyki pokazują, że obecnie naród ukraiński stał się swego rodzaju narodem uchodźczym, a społeczność międzynarodowa nie może pozostać obojętna.

Od samego początku konfliktu w Ukrainie, pomoc uchodźcom niesie Kościół katolicki. Wielowymiarowe zaangażowanie na rzecz pomocy bliźnim i czyny miłosierdzia stanowią praktyczny wymiar szacunku i poszanowania godności osoby ludzkiej. Celem rozważań jest przedstawienie zaangażowania na rzecz pomocy uchodźcom z Ukrainy oraz ukazanie stosunku Kościoła katolickiego wobec problematyki migracji i uchodźstwa.

1. MIGRACJA I UCHODŹSTWO – WSPÓŁCZESNE TRENDY I WYZWANIA

Na początku rozważań warto zwrócić uwagę na skalę przepływów migracyjnych we współczesnym świecie. Migracje jako proces mają wielowymiarowy charakter. Przyczyn, które leżą u podstaw opuszczenia dotychczasowego miejsca zamieszkania należy upatrywać w zmianach o charakterze politycznym, społecznym, kulturowym czy gospodarczym [Tutak 2020, 209]. Współcześnie, jak zaznaczają autorzy raportu „World Migration Report

¹ Global Trends Forced Displacement in 2021, UNHCR, Genewa 2022, s. 6.

² Zob. https://twitter.com/Straż_Graniczna/status/1589517559103389698 [dostęp: 31.10.2022].

³ Ukraine situation Flash Update #34, <https://www.unhcr.org/ua/en/resources> [dostęp: 31.10.2022].

2020”, migracja jest wieloaspektowym i globalnym problemem, zaś sama dynamika może być trudna do uchwycenia w ujęciu statystycznym⁴. Jak zauważają S. Castles i M.J. Miller, współczesne migracje stały się elementem transnarodowej rewolucji, która zmienia zarówno społeczeństwa, jak i życie polityczne na całej kuli ziemskiej [Castles i Miller 2011, 24]. Warto także zaznaczyć, że problematyka migracyjna dotyka sfery egzystencjalnej państwa, gdyż bezpośrednio wiąże się z zapewnieniem bezpieczeństwa własnym obywatelom, ale również tym, którzy przybyli i przebywają na terytorium państwa. Mobilność międzynarodowa może być wynikiem gwałtownych przemian, np. o charakterze politycznym i w konsekwencji przybierać formę masowych i nagłych przepływów ludnościowych. Innym razem może mieć charakter długotrwały, narastający powoli, np. w wyniku zmian klimatu, przyrostu demograficznego, skutkujących coraz większym strumieniem migracyjnym. Ponadto globalizacja tworzy kapitał kulturowy i środki techniczne potrzebne do migracji, zaś sama mobilność stała się najpotężniejszym i najbardziej pożądanym czynnikiem rozwijającym [Castles 2004, 863].

Wzrost trendów migracyjnych pociąga za sobą zmiany mające różnoraki charakter. Mogą one skutkować zmianą tożsamości danej grupy, redefiniując przynależność jej członków. Dalej, mogą przeobrażać relacje, jakie zachodzą pomiędzy samymi obywatelami, społeczeństwem a państwem, między społeczeństwem a kościołem, czy na nowo kształtować podejście do innych, w tym kontekście do migrantów. Migracje mają także wpływ na rynek pracy, poziom bezrobocia, uzupełnianie braków kadrowych w określonych dziedzinach gospodarki, mogą one także prowadzić do segmentacji rynku pracy. W innym przypadku mogą prowadzić do wzrostu lub obniżenia poziomu życia w wymiarze materialnym. Są to nieliczne przykłady oddające istotę złożoności zagadnienia problematyki migracji, która coraz bardziej wpływa na wiele dziedzin życia, zarówno autochtonów, jak i samych migrantów.

Jak zatem przedstawiają się współczesne trendy migracyjne? Corocznie Międzynarodowa Organizacja ds. Migracji, międzynarodowa organizacja wiodąca w sferze migracji utworzona w 1951 r., publikuje raporty dotyczące globalnych trendów migracyjnych. Według szacunków organizacji w 2020 r. na świecie liczba migrantów wyniosła 281 mln, co stanowi 3% populacji świata. Jest to o 128 mln więcej niż miało to miejsce jeszcze 30

⁴ *World Migration Report 2020*, IOM, Genewa, s. 50.

lat temu⁵. Obecnie Europa jest najczęstszym celem migracji, na kontynencie europejskim przebywa około 87 mln migrantów, co stanowi 30,9% międzynarodowej populacji migrantów. W dalszej kolejności znajduje się Azja, gdzie mieszka 86 mln migrantów (30,5%). Z kolei Ameryka Północna jest miejscem docelowym dla 59 mln międzynarodowych migrantów (20,9%), następnie Afryka z 25 mln migrantów (9%). Jak zauważają autorzy raportu, coraz częstszym kierunkiem migracji staje się Ameryka Łacińska i Karaiby. Obecnie przebywa tam około 15 mln migrantów, co stanowi 5,3% światowej populacji osób migrujących. Jest to obszar o największym rozwoju dynamiki migracji, gdyż w ciągu 15 lat liczba migrantów w tych regionach uległa podwojeniu. Z kolei Oceanię zamieszkuje około 9 mln migrantów międzynarodowych, czyli około 3,3% wszystkich migrantów⁶. Przytoczone statystyki zawierają ogół migrantów, którzy przebywają poza granicami państwa z różnych powodów. W grupie znajdują się także uchodźcy. Zasadne wydaje się przywołać kilka danych liczbowych dotyczących tej właśnie populacji.

Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Uchodźców co roku publikuje obszerny raport dotyczący aktualnej sytuacji uchodźców na świecie. Według szacunków zawartych w „Global Trends Forced Displacement in 2021” całkowita liczba przymusowo przesiedlonych na świecie wynosiła 89,3 mln. Liczba ta obejmuje osoby przymusowo wysiedlone, uchodźców, osoby ubiegające się o azyl oraz wewnętrznie przesiedlone. Niepokojącym trendem jest stale wzrastająca liczba osób zmuszonych do ucieczki z powodu prześladowań, konfliktów, przemocy, naruszeń praw człowieka i zdarzeń poważnie zakłócających porządek publiczny. Obecnie jest ona dwukrotnie większa niż miało to miejsce w 2012 r., kiedy liczba przymusowo przesiedlonych wynosiła 42,7 mln osób. W rezultacie ponad jeden procent światowej populacji – lub 1 na 88 osób – było przymusowo przesiedlona pod koniec 2021 r. W porównaniu z 1 na 167 na koniec 2012 r. Wpływ na przedstawiony stan rzeczy mają powstające konflikty dotyczące coraz więcej państw. Autorzy raportu zaznaczają, że wojna w Ukrainie stanowi jeden z najszybszych i jeden z największych kryzysów przymusowych przemieszczeń od czasów II wojny światowej. Warto zaznaczyć, że liczba uchodźców wzrosła w 2021 r. do 27,1 mln. Te negatywne tendencje spowodowały, że

⁵ *World Migration Report 2022*, IOM, Genewa, s. 23.

⁶ Tamże, s. 24.

do maja 2022 r. liczba przymusowo przesiedlonych przekroczyła barierę 100 mln osób⁷.

Przedstawione dotychczas dane wskazują na dwie tendencje: po pierwsze wzrastającą skalę cierpienia milionów ludzi na świecie z różnych powodów oraz drugą tendencję, która odnosi się do trudności społeczności międzynarodowej w zakresie efektywnego zapobiegania konfliktom, prześladowaniom oraz innym formom skutkujących współczesnym uchodźstwem.

Doświadczenia ubiegłych wieków, konkretne wydarzenia, które wpłynęły na kształtowanie się relacji międzypaństwowych i społecznych oraz doświadczenia obu wojen światowych, a co za tym idzie śmierć milionów ludzi w imię ideologii, liczne przesiedlenia czy utrata całego dobytku, doprowadziły do wypracowania standardów w zakresie pomocy i ochrony uchodźców na kanwie prawa międzynarodowego. Warto w tym miejscu zaznaczyć, że pojęcie migranta i uchodźcy nie są tożsame. Pomiędzy oboma pojęciami istnieje zasadnicza różnica o charakterze prawnym.

Pojęcie „uchodźcy” zostało wyraźnie zdefiniowane w prawie międzynarodowym, które zapewnia uchodźcom ochronę. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie 28 lipca 1951 r.⁸ oraz Protokół Nowojorski z 1967 r.⁹ Konwencja ta zawiera definicję uchodźcy oraz wskazuje na przesłanki, które przesądzają, iż daną osobę należy uznać za uchodźcę. Zawiera tzw. klauzule włączenia, wyłączenia oraz ustania. Wymienia także katalog podstawowych praw, jakie przysługują uchodźcom w państwie, w którym przebywają [Nicholson i Kumin 2017, 16-18]. Uchodźcą jest osoba, która „na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przynależności do określonej grupy społecznej lub z powodu przekonań politycznych przebywa poza granicami państwa, którego jest obywatelem i nie może lub nie chce z powodu tych obaw korzystać z ochrony tego państwa, albo która nie ma żadnego obywatelstwa i znajdując się na skutek podobnych zdarzeń, poza państwem swojego dawnego stałego zamieszkania nie może lub nie chce z powodu tych obaw powrócić do tego państwa” (konwencja genewska, art. 1 pkt 2). Zatem, by dana osoba mogła

⁷ Global Trends Forced Displacement in 2021, UNHCR, Genewa 2022, s. 5.

⁸ Konwencja dotycząca statusu uchodźców, sporządzona w Genewie dnia 28 lipca 1951 r., Dz. U. z 1991 r., Nr 119, poz. 515.

⁹ Protokół dotyczący statusu uchodźców, sporządzony w Nowym Jorku dnia 31 stycznia 1967 r., Dz. U. z 1991 r., Nr 119, poz. 517.

starać się o status uchodźcy, muszą zostać spełnione trzy przesłanki: 1) osoba musi być prześladowana z określonych powodów lub żywić uzasadnioną obawę przed prześladowaniem; 2) musi przebywać poza granicami własnego państwa lub państwa stałego zamieszkania; 3) nie może korzystać z ochrony państwa, którego jest obywatelem lub państwa, na terenie którego zamieszkuje.

W sumie te trzy warunki stanowią wspomnianą wcześniej tzw. klauzulę włączenia. Jak zauważają J. Balicki i P. Stalker, wspomniane akty prawa międzynarodowego tworzą pierwsze międzynarodowe porozumienie, które dotyka najistotniejszych aspektów życia uchodźcy. Co więcej, prawa przyznawane uchodźcom powinny być co najmniej tak korzystne jak te, które przyznaje się legalnie zamieszkującym cudzoziemcom w danym państwie. Konwencja genewska i protokół nowojorski uznają międzynarodowy charakter współczesnego uchodźstwa oraz konieczność współpracy międzynarodowej różnych podmiotów w celu rozwiązania owego problemu [Balicki i Stalker 2006, 160-61].

2. KOŚCIÓŁ KATOLICKI WOBEC MIGRACJI I UCHODŹSTWA

Rozważając nad kwestią uchodźców można stwierdzić, że z perspektywy chrześcijaństwa zjawisko to towarzyszy Kościołowi od samego początku. W tym kontekście źródeł zaangażowania i refleksji Kościoła, osób wierzących w odniesieniu do osób migrujących, w tym także uchodźców można doszukiwać się w Starym i Nowym Testamencie. Co więcej przynależność do Kościoła wiernych z różnych kontynentów, części świata, z różnych kultur i języków, a także narodowości powoduje, że jest to Wspólnota, której członkowie doświadczają codziennie problematyki migracji. Inaczej rzecz ujmując zagadnienie migracji jest obecne w samym Kościele w wymiarze teoretycznym i praktycznym.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na jeden z pierwszych, ważniejszych dokumentów kościelnych, który podejmował kompleksowo problematykę migracji, chodzi o konstytucję apostolską *Exsul Familia*¹⁰. Dokument wydany przez papieża Piusa XII w 1952 r. przedstawił dotychcza-

¹⁰ Pius XII, Konstytucja apostolska o duchowej opiece nad emigrantami *Exsul Familia* (01.08.1952), „Studia Polonijne” 1981, nr 4, s. 15-58.

sową działalność historyczną i doświadczenie Kościoła w niesieniu pomocy migrantom. Konstytucja apostolska *Exsul Familia* zawarła rozwiązania instytucjonalne mające na celu stworzenie systemu duchowej opieki nad migrantami poprzez powołanie krajowych komisji biskupów zajmujących się sprawami emigrantów (art. 6). Istotną kwestią uregulowaną we wspomnianej konstytucji była możliwość tworzenia parafii z językiem obcokrajowców, gdzie opiekę sprawowałby duszpasterz znający ich język. Konstytucja *Exsul Familia* stworzyła podstawy duszpasterstwa migrantów, obsady personalnej oraz odpowiedzialności Stolicy Apostolskiej i miejscowych biskupów wobec imigrantów [Pieronek 2009, 27]. Wśród kolejnych dokumentów kościelnych, które podejmują kwestie migracji, warto wskazać instrukcję Kongregacji ds. biskupów z 1969 r. *De pastoralis migratorum cura*¹¹. Instrukcja została wydana w celu dostosowania przepisów kościelnych do ówczesnych warunków i potrzeb wynikających z migracji. Dokument ten zmodyfikował i uzupełnił konstytucję *Exsul Familia*. Z kolei w 1970 r. papież Paweł VI promulgował motu proprio *Apostolicae caritatis*¹², na podstawie którego została ustanowiona Papieska Komisja ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych. Należy nadmienić, że w 1988 r. wspomniana Komisja została przekształcona w Papieską Radę do Spraw Migrantów i Podróżnych na podstawie konstytucji apostolskiej Jana Pawła II *Pastor Bonus*¹³, której zadaniem było uczestnictwo na forum międzynarodowym w działaniu na rzecz migracji poprzez włączanie się w prace m.in. Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w niej w UNHCR [Karpiński 1981, 113]. Aktualnie kompetencje w tym zakresie posiada Dykasteria do spraw Służby Integralnemu Rozwojowi Człowieka¹⁴. Ponadto, w ciągu kilkudziesięciu lat wydano kilka dokumentów odnoszących się do kwestii migracji i uchodźców, należy tutaj wskazać: instrukcję *De cleri transitu ab una aliam dioecesim* (1974); instrukcję *Instructio pastorale*

¹¹ Congregatio pro Episcopis, *Instructio de pastoralis migratorum cura* (22.08.1969), AAS 61 (1969), s. 614-43.

¹² Paulus PP. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae Pontificia Commissio de spirituali migratorum atque itinerantium cura constituitur Apostolicae caritatis* (19.03.1970), AAS 62 (1970), s. 193-97.

¹³ Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica de Curia Romana Pastor Bonus* (28.06.1988), AAS 80 (1988), s. 941-30.

¹⁴ Franciscus PP, *Constitutio apostolica Praedicate Evangelium* sulla Curia Romana e il suo servizio alla Chiesa e al Mondo (19.03.2022), <https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2022/03/19/0189/00404.html> [dostęp: 30.11. 2022].

degli emigranti (1978); dekret *Pro materna* (1982); instrukcję *Erga migrantes Caritas Christi* (2004); dokument *Problem uchodźców, wyzwanie dla solidarności* (1992); dokument *Wytyczne duszpasterskie. Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych* (2013).

W instrukcji *Erga migrantes Caritas Christi* czytamy „Kościół zawsze postrzegał w migrantach obraz Chrystusa, który powiedział: «Byłem przybyszem, a przyjęliście mnie» (Mt 25, 35). Okoliczności Jego ziemskiego życia są dla Kościoła oraz jego członków wyzwaniem wiary i miłości. Powinno być ono rozumiane jako zadanie uzdrawiania wszelkich niedomagań związanych ze zjawiskiem migracji. Pobudza ono do odkrywania Bożego planu, który przejawia się poprzez migracje, nawet wówczas, gdy stają się one przyczyną rozmaitych niesprawiedliwości¹⁵. Zatem migracje, pomimo wielu wyzwań i trudności, które stoją przed samymi migrantami, jak i społeczeństwami przyjmującymi, mogą być okazją do realizacji praktycznego wyrazu miłości względem bliźniego. Co więcej, Kościół jest solidarny z migrantami, leży to w jego naturze, gdyż różnorodność obyczajów panująca w nim stale przypomina o jego pozycji, pielgrzymowaniu ludu z różnych kierunków ziemi w drodze do wiekuistej ojczyzny¹⁶. Kościół traktuje migrantów na równi z innymi wiernymi. Nie nakłada na migrantów dodatkowych obowiązków oraz przywilejów. Jednakże migranci zajmują szczególne miejsce w hierarchicznej strukturze Kościoła. Będąc oderwanymi od swojego świata stanowią grupę szczególnej troski Kościoła [Wojnicz 2016, 59]. Migranci jako członkowie wspólnoty Kościoła zawsze są traktowani jako swoi, natomiast w społeczności państwowej mogą jawić się jako element obcy (tamże, 59). Kościół katolicki ma bogate doświadczenie w niesieniu pomocy migrantom i uchodźcom. Wspólnota Kościoła zawsze aktywnie uczestniczyła w przemianach cywilizacyjnych. Następstwo aktywnej postawy wymuszało zawsze zajęcie konkretnego stanowiska wobec zachodzących zmian (tamże, 56).

Już we wspomnianej wcześniej konstytucji apostolskiej *Exsul Familia* czytamy, że rodzina nazaretańska „stanowi pierwowzór, przykład i ostoję

¹⁵ Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi – miłość Chrystusa do migrantów* (03.05.2004), <http://migracja.episkopat.pl/wp-content/uploads/2016/12/Erga-migrantes-caritas-Christi-PL.pdf> [dostęp: 31.10.2022].

¹⁶ Jan Paweł II, Orędzie Ojca Świętego Jana Pawła II na Światowy Dzień Migranta (1999), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/jan_pawel_ii/przemowienia/dz_migranta_02021999.html [dostęp: 31.10.2022].

dla wszystkich emigrantów w każdym czasie i miejscu, dla cudzoziemców i wszelkiego rodzaju uchodźców, którzy w obawie przed prześladowaniem lub z powodu niedostatku muszą opuścić rodzinną ziemię, drogich rodziców i krewnych oraz serdecznych przyjaciół i podążać w obce strony”¹⁷. Konstytucja wskazuje, że Kościół uznał za swój obowiązek otoczyć troską tych, którzy opuścili swoje dotychczasowe miejsce życia.

Przedmiotem rozważań jest troska Kościoła o uchodźców, stąd potrzeba zwrócenia uwagi na ostatni dokument, który odnosi się bezpośrednio do uchodźców: *Wytyczne duszpasterskie. Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych* (wydany przez Papieską Radę ds. Migrantów i Podróżnych oraz Papieską Radę Cor Unum w 2013 r.). Już na początku dokumentu zaznaczono, że poszanowanie praw i obowiązków jest wyrazem poszanowania godności uciekinierów, tych którzy ubiegają się o azyl i status uchodźcy. Dalej czytamy „Wszystkim tym osobom należy zapewnić regularną pomoc, stworzyć rzetelną możliwość przejścia procesu migracji i zapewnić im korzystanie z podstawowych praw niezbędnych do życia wolnego, godnego i samodzielnego, tak by byli zdolni do budowania na nowo swojego życia w innym społeczeństwie”¹⁸. Zaangażowanie Kościoła w pomoc uchodźcom ma na celu stworzenie możliwości zachowania ludzkiej godności. Praktycznym wyrazem takiego działania jest zapewnienie im pracy oraz pomoc w przyjęciu praw i obowiązków kraju udzielającego schronienia. Ponadto istotnym zadaniem jest troska o życie duchowe osób migrujących.

Kościół katolicki zwraca także uwagę na problem imigrantów poprzez obchodzenie od 1914 r. pierwotnie Międzynarodowego Dnia Emigranta, od 2003 r. – Dnia Migranta i Uchodźcy. Dzień ten ustanowił papież Pius X. Od początku dzień ten był obchodzony w drugą niedzielę po uroczystości Objawienia Pańskiego (6 stycznia), natomiast od 2018 r. – zgodnie z decyzją Stolicy Apostolskiej – Kościół obchodzi Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy w ostatnią niedzielę września. Corocznie w ramach obchodów tego dnia papież kieruje do wiernych orędzie. Orędzia te stanowią ważny głos i swego rodzaju wykładnię postępowania wobec aktualnych problemów, przed którymi stoją migranci i uchodźcy.

¹⁷ Pius XII, Konstytucja apostolska o duchowej opiece..., s. 15.

¹⁸ Papieska Rada ds. Migrantów i Podróżnych, Papieska Rada Cor Unum, *Wytyczne duszpasterskie. Przyjęcie Chrystusa w uchodźcach i przymusowo przesiedlonych*, https://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/corunum/corunum_it/publicazioni/Rifugiati-2013-POL.pdf [dostęp: 31.10.2022], s. 5.

Problemowi migracji wiele miejsca poświęcił papież Jan Paweł II odnosząc się do godności osoby ludzkiej. Wśród wielu przyczyn migracji przymusowych wskazywał niejednokrotnie na przeszłość kolonialną, głód, łamanie praw człowieka przez reżimy totalitarne, co prowadziło do prześladowań rasowych i politycznych. Zwracał także uwagę, że uchodźstwo jest coraz powszechniejszym problemem zarówno dla jednostek, krajów, a w konsekwencji dla całej ludzkości [Makowski 2016, 103-104]. U kresu swojego życia papież Jan Paweł II pisał „ze swej strony Kościół ma za zadanie nadal prowadzić swą działalność, tworząc i coraz bardziej ulepszając swoją służbę przyjmowania i opiekę duszpasterską nad imigrantami i uchodźcami, by zapewnić poszanowanie ich godności i wolności oraz umożliwić ich integrację”¹⁹. Nawoływał także do współpracy między narodami, by jeszcze lepiej i efektywniej przeciwdziałać przyczynom migracji. Jak wskazywał papież Jan Paweł II, żaden człowiek nie powinien być pozbawiony podstawowego prawa, jakim jest prawo do egzystencji we własnej ojczyźnie. Miejsu, które stanowi o jego tożsamości i usprawnia człowieka do szczęścia, pielęgnowania tradycji i pamięci o przodkach²⁰.

Z kolei następca Jana Pawła II, papież Benedykt XVI wskazywał, że migracja jest znakiem czasów współczesnych. W orędziu na 92. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy podkreślał, że obecność uchodźców stanowi jeden z problemów. Drugi to przyczyny, które zmuszają do uchodźstwa. Wskazywał, że chrześcijanie w swoim życiu powinni postępować jak Jezus, tzn. nieść pomoc cierpieniu i udręce, krzewić humanitaryzm²¹. Duszpasterzy zobowiązał do tego, by nieśli uchodźcom oparcie, pomagali przywracać godność, kulturę szacunku i w konsekwencji dać możliwość odnalezienia prawdziwej wartości miłości. W 2010 r. Benedykt XVI wskazywał na problemy najmłodszych spośród tych, którzy musieli migrować. Pisał, że jest to „aspekt bardzo dla chrześcijan ważny, pamiętają bowiem o napomnieniu Chrystusa, który na Sądzie Ostatecznym odniesie do siebie wszystko,

¹⁹ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis Ecclesia in Europa* (28.06.2003), AAS 95 (2003), s. 649-719, nr 103.

²⁰ Jan Paweł II, *Kościół wobec największych problemów współczesnego świata. Przemówienie do korpusu dyplomatycznego* (16.01.1982), w: *Dzieła Zebrane Jana Pawła II Orędzia przesłania przemówienia okolicznościowe*, Wydawnictwo „M”, Kraków 2007, t. 5, 466.

²¹ Benedykt XVI, *Migracja znakiem czasu. Orędzie Ojca Świętego na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy* (2006), https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/benedykt_xvi/przemowienia/migranci2006_18102005.html [dostęp: 31.10.2022].

co zostało uczynione lub czego odmówiono «jednemu z tych najmniejszych» (por. Mt 25, 40. 45). A jak nie zaliczyć do owych «najmniejszych» także małoletnich migrantów i uchodźców?»²². A. Citkowska-Kimla dokonała analizy wszystkich orędzi papieskich kierowanych do migrantów i uchodźców przez Benedykta XVI. Według autorki Papież swoje wystąpienia kierował do trzech grup: władz państwowych i organizacji międzynarodowych, ludzi Kościoła oraz samych migrantów. Wobec tej drugiej grupy wskazywał, że zadaniem duszpasterzy i Kościoła jest czynienie miłosierdzia i humanitaryzm wobec wszystkich migrantów i uchodźców, pomagać w polepszaniu warunków bytowych, służyć opieką duszpasterską. Natomiast chrześcijanie powinni otwierać się na migrujących, ułatwiać integrację i głosić „orędzie zbawienia” [Citkowska-Kimla 2018, 559-60].

Pontyfikat papieża Franciszka został naznaczony kryzysem migracyjnym i humanitarnym, z którym mierzyła się Europa w 2015 r. Ojciec Święty pragnie w swoim nauczaniu Kościoła ubogiego i ubogich²³. Ubogimi zaś są ci, którzy z jakiegokolwiek powodu opuszczają swój rodzinny dom, swoją ojczyznę, by znaleźć lepsze miejsce na ziemi. Można stwierdzić, że pontyfikat Ojca Świętego Franciszka nacechowany jest troską, zwłaszcza o uchodźców. Potwierdzeniem tego są jego liczne wypowiedzi dotyczące właśnie tej grupy migrantów. Już w 2013 r. podczas Mszy św. na greckiej wyspie Lampedusa papież powiedział „Ci nasi bracia i siostry usiłowali wyjść z trudnych sytuacji, by znaleźć odrobinę równowagi i pokoju; poszukiwali lepszego miejsca dla siebie i dla swoich rodzin, a znaleźli śmierć. Jak wiele razy ci, którzy tego szukają, nie znajdują zrozumienia, przyjęcia, solidarności!”²⁴. Troska Franciszka o imigrantów i uchodźców wynika z przekonania, że każdy człowiek został stworzony na obraz i podobieństwo Boże [Filipowicz i Kubacki 2016, 26]. Papież promuje postawę otwartości na drugiego człowieka, nie zwracając uwagi na jego narodowość czy status społeczny. Postawę i nauczanie papieża Franciszka streszcza hasło wybrane na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy w 2015 r. – „Kościół bez

²² Benedykt XVI, Małoletni migranci i uchodźcy. Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy (2010), https://www.vatican.va/content/benedict-xvi/pl/messages/migration/documents/hf_ben-xvi_mes_20091016_world-migrants-day.html [dostęp: 31.10.2020].

²³ Franciszek, *Kościół ubogi i dla ubogich*. 16 III 2013 – Spotkanie z dziennikarzami, „L'Osservatore Romano” 5 (2013), s. 12.

²⁴ Homilia Ojca Świętego Franciszka wygłoszona na wyspie Lampedusa, <https://www.radiomaryja.pl/kosciol/homilia-ojca-swietego-franciszka-wygloszona-na-wyspie-lampedusa/> [dostęp: 02.11.2022].

granic matką wszystkich”. Ostatnie orędzie Franciszka, wygłoszone w 2022 r. z okazji 108. Światowego Dnia Migranta i Uchodźcy wskazało, że problematyka migracji i uchodźstwa to nie tylko zadanie na teraz, ale także możliwość budowy wspólnej przyszłości. Franciszek pisał „Nikt nie może być wykluczony. Jego zamysł jest zasadniczo inkluzyjny i stawia w centrum mieszkańców peryferii egzystencjalnych. Jest wśród nich wielu migrantów i uchodźców, osób przesiedlonych i ofiar handlu ludźmi. Budowanie królestwa Bożego odbywa się z nimi, ponieważ bez nich nie byłoby to królestwo, którego pragnie Bóg. Włączenie osób najsłabszych to warunek konieczny, by uzyskać w nim pełnego obywatelstwa [...] Budować przyszłość z migrantami i uchodźcami oznacza także uznać i docenić to, co każdy z nich może wnieść do procesu budowania”²⁵.

3. PRAKTYCZNY WYRAZ TROSKI KOŚCIOŁA O UCHODźCÓW NA PRZYKŁADZIE POMOCY UCHODźCOM Z UKRAINY

Zaangażowanie Kościoła katolickiego możemy rozpatrywać dwojako. Po pierwsze w zakresie pomocy i podejścia do omawianej problematyki, możemy mówić o Kościele jako instytucji opiniotwórczej – formującej debatę, kształtującej jej ton i usiłującej wpłynąć na opinię publiczną. W tym obszarze możemy wskazać dokumenty kościelne, wypowiedzi hierarchów kościelnych oraz organizowane akcje modlitewne, np. dni modlitw za uchodźców. Drugi wymiar to konkretne działania organizacyjne realizowane przez jednostki, wyspecjalizowane w swojej działalności, niosących pomoc ubogim i wykluczonym, także przybyszom, np. Caritas [Cekiera 2018, 160].

Warto zaznaczyć, że Polska po 1989 r. nie doświadczyła masowej imigracji. Dopiero wydarzenia ostatnich miesięcy, a więc wojna na Ukrainie oraz presja migracyjna na granicy polsko-białoruskiej, zmieniły wspomnianą sytuację. Ponadto problematyka migracyjna stała się zasadniczym tematem debaty publicznej. Nie oznacza to jednocześnie, że temat imigracji i uchodźstwa nie był obecny w przestrzeni społecznej wcześniej. Otóż należy stwierdzić, że owa problematyka stała się trwałym elementem

²⁵ Franciszek, Budować przyszłości z migrantami i uchodźcami. Orędzie Ojca Świętego na 108 Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, <https://www.vatican.va/content/francesco/pl/messages/migration/documents/20220509-world-migrants-day-2022.html> [dostęp: 31.10.2022].

dyskusji w Polsce po 2015 r. Stało się to za sprawą ówczesnego kryzysu migracyjnego w Europie i sposobów jego rozwiązania przez państwa członkowskie Unii Europejskiej. Już wtedy reakcją na wspomniane wydarzenia był komunikat Rady Konferencji Episkopatu Polski ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek (19.06.2015), w którym czytamy, iż „potrzebą chwili staje się w Polsce przyjęcie uchodźców z krajów północnej Afryki i Bliskiego Wschodu (m.in. Syrii, Iraku, Sudanu, Erytrei)” oraz „pojawia się konieczność uruchomienia legalnych kanałów migracyjnych”. Co warto podkreślić, w dokumencie kategorycznie stwierdzono, że „pomoc ta powinna być organizowana wobec wszystkich uchodźców bez względu na religię i wyznanie”²⁶.

Także i dzisiaj, w kontekście wojny w Ukrainie Kościół w Polsce odpowiada na potrzeby tych, którzy uciekają przed wojną. Warto zaznaczyć, że KEP zajęła jednoznaczne stanowisko wobec konfliktu w Ukrainie. Już 24 lutego, pierwszego dnia wojny, abp Stanisław Gądecki wydał specjalny komunikat, w którym stwierdził „w imieniu Konferencji Episkopatu Polski, stanowczo potępiam działania Rosji i Władimira Putina, uznając je za niedopuszczalny i haniebnny akt barbarzyństwa, skierowany wobec suwerenności i niezależności niepodległego państwa. Jednocześnie – wraz z całym Kościołem w Polsce – wyrażam moją solidarność ze wszystkimi Ukraincami, zarówno w Polsce, jak i na Ukrainie, zapewniając ich o naszej bliskości, modlitwie oraz gotowości do pomocy”²⁷. Wówczas zaapelował do księży biskupów oraz wszystkich wiernych, aby środa popielcowa była obchodzona w Kościele w Polsce jako dzień postu i modlitwy w intencji pokoju oraz solidarności z Ukrainą. Jednocześnie zaznaczył by w środę popielcową i niedzielę ją poprzedzającą w Kościele była prowadzona zbiórka pieniędzy. Zebrano wówczas 32 mln złotych.

Od samego początku konfliktu w Ukrainie, struktury instytucjonalne Kościoła są zaangażowane w pomoc obywatelom Ukrainy. W tym miejscu należy przytoczyć kilka danych statystycznych. W kwietniu Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego przekazał szczegółowe dane dotyczące pomocy kościoła na rzecz Ukraińców od 24 lutego do 31 marca 2022 r. Informa-

²⁶ Komunikat Rady KEP ds. Migracji, Turystyki i Pielgrzymek nt. problemu uchodźców, <https://www.ekai.pl/komunikat-rady-kep-ds-migracji-turystyki-i-pielgrzymek-nt-problemu-uchodzcow/> [dostęp: 31.10.2022].

²⁷ Przewodniczący Episkopatu apeluje o modlitwę i gotowość do pomocy Ukraińcom (24.02.2022), <https://episkopat.pl/przewodniczacy-episkopatu-apeluje-o-modlitwe-i-gotowosc-do-pomocy-ukraincom/> [dostęp: 31.10.2022].

cje zostały przedstawione na konferencji prasowej przez polski Episkopat, Caritas Polska i Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego w kwietniu 2022 r. Badanie dotyczyło pomocy udzielanej uchodźcom z Ukrainy, przebywającym na terytorium Polski. Pomoc humanitarna niesiona przez parafie katolickie oraz greckokatolickie była badana za pomocą elektronicznego formularza, przekazanego do parafii za pośrednictwem Sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski oraz kurie diecezjalne poszczególnych diecezji. Badanie było prowadzone od 23 marca do 2 kwietnia 2022 r. i dotyczyło okresu od 24 lutego do 31 marca. Mimo krótkiego czasu przeznaczonego na realizację badania, wzięło w nim udział 1338 polskich parafii katolickich i greckokatolickich (12,9% wszystkich parafii w Polsce) z 32 diecezji (spośród 45 diecezji i eparchii)²⁸.

Choć dane mają charakter szacunkowy, to z nadesłanych informacji wynika, że praktycznie wszystkie parafie zadeklarowały pomoc uchodźcom z Ukrainy – 98%. Z kolei do form niesienia pomocy najczęściej wskazywano: przekazywanie środków finansowych – 94,4%; darów rzeczowych – 73,9%; zapewnienie miejsc noclegowych – 44,6%; opieka nad dziećmi lub wsparcie edukacyjne – 24,1%; działalność informacyjna lub pomoc w sprawach organizacyjnych 19,5%²⁹. Wśród pozostałych form pomocy warto wskazać: transport, pomoc psychologiczna i terapeutyczna, pomoc medyczna, opieka zdrowotna, integracja zawodowa, pomoc w znalezieniu pracy. W wielu parafiach organizowano punkty konsultacyjne, organizowano zajęcia integracyjne i kulturalne.

Dane na potrzeby raportu zebrano także od zakonów żeńskich i męskich funkcjonujących w Polsce. W przypadku zakonów żeńskich informacje otrzymano ze 110 zgromadzeń/prowincji żeńskich na 154 wszystkich działających w Polsce. Z kolei odpowiedzi ze strony zakonów męskich udzieliło 224 domów zakonnych, co stanowi 25% wszystkich domów zakonnych funkcjonujących na terytorium Polski³⁰. Najczęściej świadczona pomoc przez zgromadzenia żeńskie dotyczyła: przekazywania darów rzeczowych – 90%; środków finansowych – 85,5%; działalności informacyjnej lub pomocy w sprawach organizacyjnych – 80,9%; zapewnienie wyżywienia – 85,5%; udzielenia noclegów na krótki czas (do 7 dni) – 76,4% osób oraz no-

²⁸ Pomoc uchodźcom z Ukrainy w 2022 r., <https://iskk.pl/badania/dzialalnosc-spolna-i-ruchy/347-pomoc-uchodzcom-z-ukrainy-w-2022-r> [dostęp: 31.10.2022].

²⁹ Tamże.

³⁰ Tamże.

clegów na dłuższy czas (powyżej 7 dni) – 91,8%. Do pozostałych form wskazano: opiekę nad dziećmi lub wsparcie edukacyjne, opiekę nad osobami starszymi, transport, pomoc prawną, pomoc medyczną lub opiekę zdrowotną. Z kolei zakony męskie najczęściej oferowały wsparcie finansowe – 76,3%; zapewnienie noclegów – 64,7% przekazywanie darów rzeczowych – 62,3%; zapewnienie wyżywienia – 50,2% oraz opiekę nad dziećmi i wsparcie edukacyjne – 40,9%. Pozostałe świadczone formy pomocy to: działalność informacyjna lub pomoc w sprawach organizacyjnych, transport, integracja zawodowa, pomoc medyczna lub opieka zdrowotna, opieka nad osobami starszymi czy pomoc prawna³¹.

Od samego początku wojny w Ukaranie w działalność pomocową zaangażowało się Caritas Polska. Tuż przy granicy polsko-ukraińskiej zostały zorganizowane punkty pomocowe, gdzie uchodźcom przekazywana jest żywność, ciepłe napoje, termosy, koce, śpiwory i wiele innych niezbędnych rzeczy. W ponad 30 miejscach w Polsce Caritas otworzyła Centra Pomocy Migrantom i Uchodźcom, zapewniając uchodźcom bezpłatną pomoc psychologiczną, kursy językowe, a także świadczone pośrednictwo pracy. Takie placówki powstały m.in. w Białymstoku, Częstochowie, Katowicach, Wrocławiu, Zamościu³². Ponadto do form świadczonej pomocy należy wskazać wsparcie finansowe dla osób przebywających w Polsce oraz poza jej granicami, bony żywnościowe, dary rzeczowe. Warto także wspomnieć, że w placówkach Caritas schronienie znalazło blisko 5 tys. obywateli Ukrainy. Ponadto Caritas uruchomiła transgraniczny hub magazynowy śląc transporty humanitarne na Ukrainę³³. Wyrazem troski przez Kościół o uchodźców są podjęte liczne inicjatywy na poziomie diecezjalnym i parafialnym. Jak podaje Caritas Polska 27 diecezji przekazało dary rzeczowe. W wielu miejscach organizowano zbiórki żywnościowe, odzieży, artykułów higienicznych i opatrunkowych. Wiele diecezji i parafii dysponując zapasem infrastrukturalnym użyczyło miejsc noclegowych.

Realizowana pomoc wiernych jest nie tylko przejawem braterskiej miłości, ale także imperatywem do wspólnej integracji społeczności lokalnych. Jest to także praktyczny wymiar dbałości o godność człowieka. Wojna w Ukrainie i przymusowe migracje są próbą gościnności i solidarności wo-

³¹ Tamże.

³² Przewodniczący Episkopatu apeluje o modlitwę i gotowość do pomocy Ukraińcom (24.02.2022).

³³ Pomoc uchodźcom z Ukrainy w 2022 r.

bec tych, których spotkała tragedia wojny. Kościół poprzez swoje nauczanie oraz aktywność w życiu społecznym ma uwrażliwiać swoich członków na postawę otwartości. Służą temu m.in. inicjatywy oddolne, które realizowane są przez grupy parafialne. Kościół poprzez swój potencjał i środki w niesieniu pomocy uchodźcom, stał się na nowo miejscem realizacji słów Chrystusa „byłem przybyszem, a przyjęliście mnie”.

ZAKOŃCZENIE

Dynamika współczesnego świata wskazuje, że problem uchodźczy z roku na rok staje się coraz bardziej poważniejszym problemem. Pomimo funkcjonowania ponadnarodowych struktur instytucjonalnych oraz współpracy międzynarodowej w tym zakresie nie udało się skutecznie ograniczyć przyczyn współczesnego uchodźstwa. Kościół katolicki nie pozostaje obojętny na sytuację współczesnych migrantów przymusowych. Praktycznym wyrazem uznania ważności analizowanego zagadnienia jest wymiar instytucjonalny posługi Kościoła względem uchodźców. Troska i działalność pomocowa wpisują się w jego misję zbawczą. Poprzez różnorakie formy wsparcia, Kościół realizuje przykazanie miłości bliźniego. Struktury kościelne świadczą pomoc materialną, zaś w działania pomocowe włączone są dziesiątki tysięcy wolontariuszy. Warto zauważyć, że Kościół poprzez różnorodność form pomocy wobec migrantów przymusowych staje się miejscem wytchnienia dla wszystkich, bez względu na rasę czy wyznanie. Jest to podyktowane nie tylko nauczaniem Chrystusa, ale także utożsamianiem problematyki migracji z prawami człowieka.

Wielokrotnie w Polsce po wybuchu wojny w Ukrainie zarzucano bierność Kościoła w zakresie pomocy obywatelom Ukrainy. Przedstawione dane są nie tylko zaprzeczeniem tych twierdzeń, są także potwierdzeniem znaczącej roli Kościoła w niesieniu pomocy tym, którzy jej potrzebują. Owe wsparcie przybiera różnorakie formy, od wsparcia finansowego po kwestie integracji i wsparcia na rynku pracy. Warto także zauważyć, że pomoc Kościoła realizowana jest za pomocą dziesiątek tysięcy wolontariuszy, którym przyświeca jeden cel – pomoc drugiemu człowiekowi. Działania te mają także charakter konsolidujący społeczności lokalne. Kościół staje dzisiaj przed ważnym wyzwaniem i zadaniem, które z pewnością będzie miało wpływ w perspektywie długoterminowej na społeczeństwo. Chodzi o bycie wzorem postępowania

nia dla wiernych i nie tylko, jak pomagać i czynić miłosierdzie wobec tych, którzy potrzebują pomocy. Będzie to zadanie niełatwe, ponieważ z czasem może pojawić się zmęczenie, frustracja, niekiedy agresja i niechęć społeczna do niesienia dalszej pomocy obywatelom Ukrainy.

PIŚMIENNICTWO

- Balicki, Janusz, i Peter Stalker. 2006. *Polityka migracyjna i azylowa*. Warszawa: Wydawnictwo UKSW.
- Castles, Stephen, i Mark J. Miller. 2011. *Migracje we współczesnym świecie*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Castles, Stephen. 2004. „The Factors That Make and Unmake Migration Policies.” *The International Migration Review* 38, nr 3:852-84.
- Cekiera, Rafał. 2018. „Chrystus o twarzy uchodźcy. instytucjonalny wymiar reakcji Kościoła katolickiego w Polsce na kryzys migracyjny.” *Czas Kultury* 198:159-71.
- Citkowska-Kimla, Anna. 2018. „Benedykt XVI o migracji i uchodźcach. Analiza ośmiu papieskich orędzi (2006-2013).” W *Politologia religii*, red. Maria Moraczewska-Rytko, i Dorota Maj, 545-62. Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Czermiński, J. 2022. „Wojna na Ukrainie. Ukraińskie wojsko: Rekordowo wysokie straty Rosjan w ostatnich dniach.” <https://www.rp.pl/konflikty-zbrojne/art3733349-1-wojna-na-ukrainie-rekordowo-wysokie-straty-rosjan-w-ostatnich-dniach> [dostęp: 24.10.2022].
- Filipowicz, Artur, i Zbigniew Kubacki. 2016. „Troska papieża Franciszka o uchodźców, imigrantów i azylantów.” W *Polityczno-prawne i społeczne aspekty współczesnych migracji*, red. Izabela Oleksiewicz, i Włodzimierz Fehler, 13-26. Warszawa.
- Karpiński, Ryszard. 1981. „Dziesięć lat pracy Papieskiej Komisji ds. Duszpasterstwa Migracji i turystyki w obronie praw człowieka.” *Roczniki Teologiczno-Kanoniczne* 5:101-16.
- Makowski, Paweł A. 2016. „Migracje i uchodźstwo w świetle nauczania Kościoła.” *Civitas. Studia z Filozofii Polityki* 19:97-110.
- Nicholson, Frances, i Judith Kumin. 2017. *A guide to international refugee protection and building state asylum systems*. Genewa: UNHCR.
- Pieronek, Tadeusz. 2009. „Stolica Apostolska wobec migracji i migrantów.” W *Migracje. Religie i kościoły wobec migracji i migrantów*, red. Jan E. Zamojski, 19-37. Warszawa: Instytut Historii Polskiej Akademii Nauk.
- Tutak, Grzegorz. 2020. „Migracje klimatyczne (nie)obecne wyzwanie?” *Człowiek w Kulturze* 30:209-30.
- Wojnicz, Piotr. 2016. „Istota funkcjonowania duszpasterstwa migrantów w prawie Kościoła rzymskokatolickiego.” *Civitas et Lex* 2 (10):55-67.

Troska Kościoła katolickiego o uchodźców w kontekście wojny w Ukrainie

Streszczenie

Problematyka uchodźstwa jest dzisiaj aktualna, jak nigdy dotąd. Dzieje się tak z racji rosnącej liczby osób migrujących przymusowo. Przedmiotowa problematyka stanowi istotne zadanie i wyzwanie, przed jakim stoją państwa, społeczeństwa oraz Kościół katolicki. To właśnie poprzez działalność pomocową Kościół realizuje zbawczą misję. Będąc drogowskazem moralnym dla wiernych ukazuje nie tylko, jak nieść pomoc, ale także daje wielu wiernym impuls do zaangażowania się na rzecz drugiego człowieka. Agresja Rosyjska na Ukrainie zapoczątkowana 24 lutego 2022 r. zmieniła nie tylko sytuację geopolityczną w Europie, stała się także swoistym egzaminem z człowieczeństwa dla tych, którzy mają możliwość niesienia pomocy drugiemu człowiekowi. Artykuł prezentuje w syntetyczny sposób podejście Kościoła do problematyki migracji i uchodźstwa. Ponadto praca zawiera dane statystyczne dotyczące współczesnych trendów migracyjnych i uchodźczych. Artykuł przedstawia także formy pomocy, jakie świadczy Kościół katolicki w Polsce na rzecz uchodźców.

Słowa kluczowe: Kościół katolicki; migracje; uchodźstwo; pomoc humanitarna; Ukraina

The Catholic Church's Concern for Refugees in the Context of the War in Ukraine

Summary

The issue of refugees is as topical today as ever. This is due to the growing number of people migrating forcibly. This issue represents a significant task and challenge for states, societies and the Catholic Church. It is through its aid activities that the Church carries out its salvific mission. By being a moral beacon for the faithful, it not only shows them how to provide assistance, but also gives many believers the impetus to commit themselves to helping others. The Russian aggression in Ukraine initiated on 24 February 2022 has not only changed the geopolitical situation in Europe, it has also become a kind of test of humanity for those in a position to help others. The article presents in a synthetic way the Church's approach to the issues of migration and refugees. In addition, the paper contains statistical data on contemporary migration and refugee trends. The article also presents the forms of assistance that the Catholic Church in Poland provides to refugees.

Keywords: Catholic Church; migration; refugee; humanitarian aid; Ukraine

Information about Author: GRZEGORZ TUTAK, DR. – The John Paul II Catholic University of Lublin; correspondence address: Al. Raławickie 14, 20-950 Lublin, Poland; e-mail: grzegorz.tutak@kul.pl; <https://orcid.org/0000-0003-4705-0446>